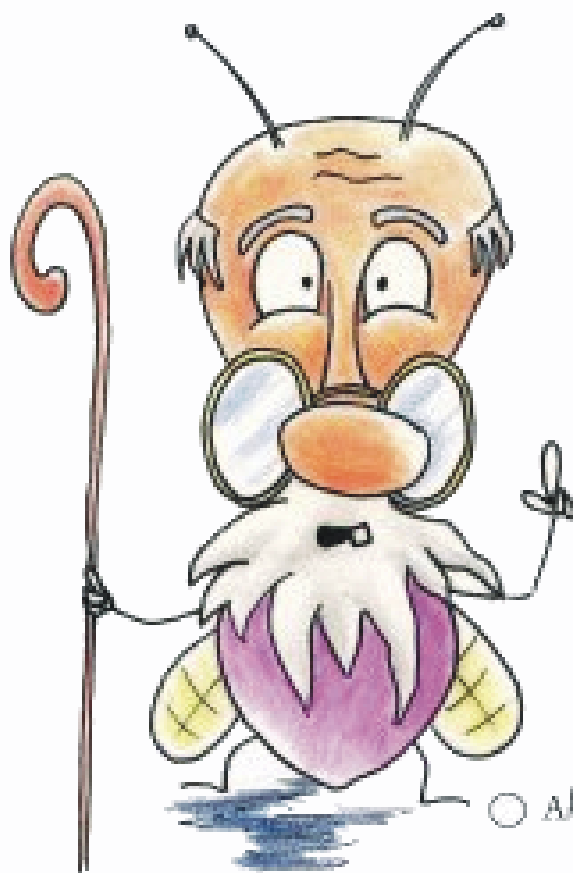
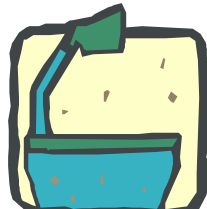
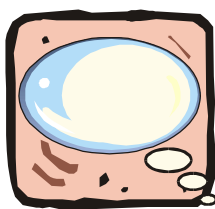
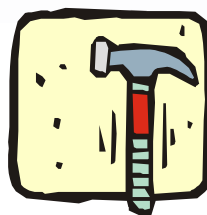
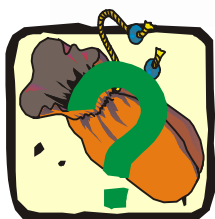

Ritva Mononen (toim.)

Eko-Elmerin löytöretki Roska-Repen jäljillä

© Aki Rantama

2001

EKO-ELMERI

ANA

Piirroskuvitus Aki Rautava
Taitto Helena Heikkinen

Sisällys

Johdatus Eko-Elmeri-oppimateriaaliin	4
Eko-Elmeri-oppimateriaalin käyttäjälle	4
Oppimateriaalin sisällöllisiä piirteitä:	4
Oppimateriaalin elementit:	4
Eko-Elmeri-oppimateriaalin virikekertomusten sisällöstä	5
Jokaisessa lapsessa asuu Eko-Elmeri – oppimateriaalin tavoitteet	6

1 Eko-Elmeri löytää Roska-Repen jälkiä ympäristöstään	10
1.1 Eko-Elmeri kohtaa Roska-Repen – löytöretki alkaa	10
1.2 Apua, jätettä on kaikkialla!	20
1.3 Mitä jäte on ja miten siitä huolehditaan	21
1.4 Oma koti kultainen – mieluummin ilman jätettä?	23
1.5 Mikä ihmeen kierrätys?	25
1.6 Eko-Elmeri Roska-Repen valtakunnassa	28
1.7 Eko-Elmerin toimintavinkit	30

2 Eko-Elmeri oppii viisasta kuluttamisesta	50
2.1 Eko-Elmeri ja entisajan elämä	50
2.2 Eko-Elmerin turhat tavarat	51
2.3 Opetustuokio: Pihkuran pakkaukset! Tavarallako elämänkaari?	53
2.4 Opetustuokio: Mikä ihmeen ekotuote? Suomi – vai onko se sittenkin luomu? 56	
2.5 Opetustuokio: Ökykuluttaja vai ekokuluttaja?	58
2.6 Eko-Elmerin toimintavinkit	60

3 Eko-Elmeri Roska-Repen jäljillä materiaalien ihmemaassa	83
3.1 Eko-Elmerin paperitutkimusretki	83
3.2 Eko-Elmeri lasimaassa	106
3.3 Eko-Elmeri ja muovin monet kasvot	118
3.4 Eko-Elmeri metallimaassa	139
3.5 Eko-Elmerin multasormet	146
3.6 Eko-Elmerin vaateaatteet	158
3.7 Eko-Elmeri ja vaarallisten jätteiden salaisuus	169

4 Eko-Elmerin ekstravinkkejä: Miten ekoilusta tulee osa koulun arkea?	179
5 Eko-Elmerin leikkejä, lauluja, runoja ja muuta mukavaa	188
6 Eko-open taustatieto	213
7 Eko-Elmerin pieni jätesanasto – Jäte-ABC	229
8 Eko-Elmerin tietolähteitä muille ekoilijoille	236

Liite 1: Eko-Elmeri-oppimateriaalin kuvitus	239
Liite 2: Ekspertit Eko-Elmerin apuna	240
Liite 3: Eko-Elmerin ympäristöherkkyysharjoituksia	242
Liite 4: Eko-Elmerin toimintavinkkien luettelo	243

Johdatus Eko-Elmeri-oppimateriaaliin

Eko-Elmeri-oppimateriaalin käyttäjälle

Eko-Elmeri-oppimateriaali on peruskoulun ala-asteelle jäteneuvontaan tarkoitettu oppimateriaalikonkaisuus, joka pyrkii lähestymään aihealuetta mahdollisimman laajalla sektorilla. Oppimateriaalissa harjoitetaan ympäristöherkkyyttä, tutustutaan jätteen käsitteeseen ja sen ilmenemismuotoihin omassa elinympäristössä, jätehuoltoon, kierrätykseen, uudelleenkäyttöön, harjoitellaan ympäristön kannalta kestävästä kulutuksesta ja opetellaan jättemateriaalien monipuolista hyödyntämistä.

Oppimateriaalin elementit:

virikekertomukset

jäteaiheisia leikkejä, pelejä,
lauluja, kertomuksia ym.

opetustuokiot
keskustelurouheineen

opettajan tietopaketti

toimintavinkit
(harjoitukset ja tehtävät)

monistettavaksi tarkoitetut
opetuskalvopohjat
(yhteensä 24 kpl)

Oppimateriaalin sisällöllisiä piirteitä:

- Materiaali on laadittu johdonmukaisesti eteneväksi kokonaisuudeksi, mutta samalla "jokaiselle jotakin" periaatteella: kukin opettaja voi poimia tarvitsemansa ja haluamansa, ja siinä järjestyksessä kuin katsoo tarpeelliseksi. Siksi materiaali on sisällöllisesti näin laaja.
- Materiaalin opetustuokiot ja niihin liittyvät toimintavinkit on suunniteltu siten, että jäteasiasta on mahdollista muodostaa laajempi teemallinen kokonaisuus,

johon käytetään aikaa esim. viikko. Opetustuokiot on mahdollista pitää myös toisistaan irrallaan esim. silloin tällöin. Lasten asenteisiin ja toimintatapoihin vaikutetaan parhaiten, jos jäteneuvonta ei jää muusta opetuksesta irralliseksi osioksi, vaan niveltyy luontevasti luokan tai koko koulun arkielämään pitkällä aikavälillä. Sitä mukaa kun opitaan uusia asioita, niitä muodostuu tottumuksia määrätietoisesti, jatkuvan harjoittelun ja seurannan kautta.

- Virikekertomuksia ja -kalvopohjia sekä opetus- ja toimintatuokioita on mahdollista muunnella ja käyttää eri tavoin. Monet kertomuksista on laadittu sillä periaatteella, että oppilaat voivat niitä itse jatkaa joko itsenäisesti tai ryhmissä. Virikekertomuksia voidaan käyttää erilaisen luovan työskentelyn inspirointiin. Kalvojen puhukupliin opettaja voi esim. kirjoittaa opetustuokion keskeisen opetuksen. Kalvopohjia on mahdollista monistaa oppilaille esim. ympäristövihkoon liimattavaksi. Lista kalvopohjista on liitteessä 1.
- Materiaalissa pyritään antamaan monipuolisia toimintavinkkejä jätteen vähentämiseen, jätteiden oikeaan käsittelyyn ja jätemateriaalin hyödyntämiseen koulussa eri vuosiluokilla. Kunkin tehtävän kohdalle on merkitty arvioitu taso tähtisymbolilla
 - * = alkuopetus
 - ** = 3. - 4. luokka
 - *** = 5. - 6. luokka
 Loppujen lopuksi kukin opettaja tuntee oman opetusryhmänsä ja tekee valinnat sen pohjalta.
- Eri jätemateriaaleja käsittelevän luvun (luku 3) vinkit eivät ole erillisenä lukuna, vaan ko. materiaaliin liittyvät vinkit löytyvät kunkin alaluvun lopusta.
- Joidenkin opetustuokioiden yhteyteen on merkitty erityisesti ko. aihealueeseen liittyviä tehtävähdotuksia erilleen varsinaisista toimintavinkeistä.
- Ympäristöherkkyysjärjoituksista ja toimintavinkeistä on liitteenä erilliset luettelot (liitteet 3 ja 4), joista käy ilmi tehtävän nimi ja sivu, miltä se löytyy materiaalista.
- Koska kierrätyskäytäntö on erilainen eri paikkakunnilla, kukin opettaja soveltaa materiaalia ko. paikkakunnan käytännön mukaisesti. Opettajan kannattaa ensin ottaa selvälle oman paikkakunnan kierrätyskäytäntö. Liitteeseen 2 on kerätty muutamia ympäristötiedon lähteitä.
- Opettajan valmistama oheismateriaali voi olla tarpeen oppimateriaalin soveltamisessa (esim. käsinuket kertomusten hahmoista, kuva- ja sanakortit, pelialustat).
- Suurin osa harjoituksista ja toimintavinkeistä on sellaisia, että niissä ei tarvita mitään erityisiä välineitä, koulun normaali perusvarustus riittää. Tärkein väline on havaitseva ja toimiva lapsi itse.

- Eko-Elmeri-oppimateriaalin hyödyntämisessä voidaan käyttää monipuolisesti eri työtapoja esim. yksilö- ja parityötä sekä laajempaa ryhmätyötä. Erimuotoiset keskustelut ovat tärkeitä, samoin vierailut, asioiden tutkiminen, havaintojen teko ja niiden dokumentointi projektityöskentelyn luonteisesti.
- Lasten on saatava koulussa mahdollisuus osallistua oikeisiin ja merkityksellisiin töihin. Oppiminen on toimintaan osallistumisen sivutuotetta. Siksi materiaali sisältää paljon konkreettista tekemistä ja tutkimista koulussa ja sen ulkopuolella. Ympäristövastuullisuus ei synny tietokoneen ääressä, vaan pitkällä aikavälillä itse tekemällä!
- Materiaalissa saattaa olla itsestäänselvyksiä – erityisesti opettajan taustatiedon osalta. Kuitenkin se, mikä yhdelle on itsestään selvää, voi olla toiselle hyvin tarpeellista.

Eko-Elmeri-oppimateriaalin virikekertomusten sisällöstä

Virikekertomukset muodostavat oppimateriaalissa kehyskertomuksen, johon opetustuokiot ja niihin liittyvät tehtävät ja vinkit nivoutuvat. Kertomukset ovat toisistaan riippumattomia kokonaisuuksia, mutta ne voidaan käsitellä ajalliseksi jatkumoksi. Kertomukset ja niihin liittyvä kalvosarja sitoo jäteasiasta opiskelvat kokonaisuudet opetustuokioissa lasten omaan todellisuuteen ja antaa mielikuvitukselle askarointia. Kertomukset voi opettaja lukea luokalle tai ne voidaan lukea pareittain tai vuorolukuna. Tietosisältöjä ja tehtävävihjeitä voidaan luonnollisesti soveltaa myös ilman kehyskertomusta, mutta ainakin ala-asteen pienimmille oppilaille kertomukset voivat antaa kaivattua elämyksellisyyttä ja seikkailun tuntua. Tarinaan samaistumisen kautta oppi menee paremmin perille, kuin ”pelkänä tietona”. Elmerin esimerkki voi toimia lapselle ponnahduslautana arkipäivän ekotekoihin. Kertomusten kautta lapsia voidaan myös määrätietoisesti harjaannuttaa lukemaan ja kuuntelemaan keskittyneesti.

Kertomusten tapahtumapaikkana on kuvitteellinen taajama, jossain päin Suomea. Siellä asuu vanhassa puutalossa utelias koulupoika Elmeri perheensä kanssa. Elmeri on herkkä, mutta ei arkajalka, myönteisellä tavalla ”riiviömäinen”

pikkupoika, jolla on hyvät hoksottimet ja rikas mielikuvitus. Elmeri on kiinnostunut ympäristöstään ja tekee siitä huomioita.

Virikekertomuksissa Elmeri, ihan tavallinen ala-asteen oppilas, opettelee ekologista suhtautumista erilaisissa tilanteissa. Hän törmää jäte-asiaan kotona, koulumatkalla, koulussa, vapaa-aikana, arjessa ja juhlassa. Kertomukset on rakennettu niin, että niissä lomittuu fakta ja fiktio. Monille jätetavaroille on annettu inhimillinen luonne samaistumisen helpottamiseksi ja mielenkiinnon herättämiseksi.

Ensimmäisessä kertomuksessa Elmeri tutustuu Kerkko-nimiseen vanhaan ja viisaaseen kärpäseen. Kerkolla on oppimateriaalissa asiantuntijan rooli. Kärpäsenä hän nimittäin näkee enemmän ja tarkemmin kuin ihmiset, koska hän voi huomaamattomana lennellä paikasta toiseen. Lisäksi hänellä on suora kontakti jäteasioihin, koska hän asustelee kaupungin kaatopaikan liepeillä. Kerkko toimii neuvonantajana tilanteissa, joissa Elmeri on neuvoton.

Kaiken ympäristön roskaamisen ja kerskakuluttamisen takana on Elmerin mielikuvituksessa ja unissa elävä Roska-Repe, jonka valtakunta on kaatopaikka. Roska-Repe jää materiaalissa melko hahmottomaksi, koska hän on olemassa vain mielikuvituksessa. Soveltaessaan todellisuuden kertomuksen sisältöä lapsen tulisi oivaltaa, että roskaamisen alkujuuri ei ole jossain ulkopuolella, vaan jokaisen oman nutun alla asuvat sekä Eko-Elmeri että Roska-Repe. Se puoli on vahvempi, jota vahvistetaan. Lapsen tulee ymmärtää, että ympäristön tila riippuu ihmisen tavallisista valinnoista. Jokainen voi joka päivä päättää, haluaako tänään olla Eko-Elmeri vai Roska-Repe.

Elmerin tukena Eko-Elmerin elämässä ovat Kercon lisäksi ekologisesti tiedostavat vanhemmat, viisas vaari, paras kaveri Ana, Helmi-opettaja ja koko ekoluokka. Monenlaisen havainnoinnin ja toiminnan kautta Elmeri ymmärtää, että ekoteot alkavat lähimmästä elämänpiiristä: omasta kodista ja koulusta laajeten vähitellen ympäristöön veteen heitetyn kiven renkaiden lailla. Jokainen voi tehdä pieniä tekoja oman elinympäristön parhaaksi, kunhan vaan muistaa katsoa ensin ”oman sängyn alle”.

Jokaisessa lapsessa asuu

Eko-Elmeri

– oppimateriaalin tavoitteet

Yleistavoitteet, jotka täsmentyvät opetustuokion yhteydessä:

- Oppilas saa omalle ikätasolleen soveltuvaa, jatkuvaa ja ajankohtaista tietoa jätteen synnystä, lajittelusta, käsittelystä, kierrättämisestä, säästämisestä ja ympäristöystävällisestä elämäntavasta.
- Oppilas oppii soveltamaan tietoa käytäntöön monipuolisten toimintatuokioiden ja elämyksellisten harjoitusten kautta.
- Oppilaassa syntyy tiedon ja toiminnan kautta pysyviä ympäristöystävällisiä arvoja, asenteita ja toimintatapoja.
- Oppilas oppii soveltamaan tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita arkielämän tilanteissa ja lähiympäristössään.
- Oppilaan usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja yhteistyön voimaan vahvistuu.
- Oppilas suhtautuu kriittisesti omaan ja toisten toimintaan lähiympäristössään.
- Oppilas oppii tekemään itsenäisiä ja ympäristöystävällisiä valintoja.
- Oppilas oppii havaitsemaan ja ratkaisemaan ympäristöongelmia.
- Oppilas oppii hyödyntämään jättemateriaalia eri tavoin.
- Oppilaassa syntyy kiintymys omaan ympäristöön ja halu suojella sitä.
- Oppilas saa iloa ja elämyksiä jäteneuvonnan parissa.